

**FORDÍTÁS MAGYARRÓL MAGYARRA:
NÉHÁNY GONDOLAT A GYEREKEK NYELVÉRE TÖRTÉNŐ
INTRALINGVÁLIS FORDÍTÁSRÓL**

**TRANSLATION FROM HUNGARIAN TO HUNGARIAN:
SOME THOUGHTS ON INTRALINGUAL TRANSLATION
INTO CHILDREN’S LANGUAGE**

DOBOS CSILLA¹

Absztrakt: Az alkalmazott nyelvészetnek és újabban a fordítástudománynak is egyik fontos kutatási területe a gyereknyelv vizsgálata. Közös felelősségünk, hogy a gyermekeket is érintő információk, például az oktatás, a jog vagy az egészségügy területén a gyermekek számára is hozzáférhetőek legyenek. Ennek egyik lehetséges megvalósítási útja a szakszövegek gyereknyelvre történő intralingvális fordítása.

Az alábbiakban azt vizsgálom, vajon milyen szintű intralingvális referenciális egyenértékűség érhető el egy magyar népmese származásnyelvi tudásszerkezettel rendelkező gyermekek számára történő fordítása, valamint egy jogi szakszöveg gyereknyelvre történő fordítása során.

Kulcsszavak: *intralingvális fordítási műveletek, intralingvális referenciális egyenértékűség, népmese, jogi szakszöveg, gyereknyelv*

Abstract: An important field of research in applied linguistics and translation studies is the study of children’s language. We have a shared responsibility to ensure that information that affects children, for example in the fields of education, law or health, is accessible to children. One possible way to achieve this is through intralingual translation of technical texts into children’s languages.

In the following, I will investigate the level of intralingual referential equivalence achieved when translating a Hungarian folk tale for children with a heritage language knowledge structure and a legal text into children’s language.

Keywords: *intralingual translation operations, intralingual referential equivalence, folktale, legal text, children’s language*

¹ DR. HABIL. DOBOS CSILLA
egyetemi docens
Miskolci Egyetem, BTK MFI
Alkalmazott Nyelvészeti és Fordítástudományi Tanszék
csilla.dobos@uni-miskolc.hu

“It cannot and must be done.”

George Steiner

1. Bevezetés

Az intralingvális fordítás lényege, hogy a fordítás nem két nyelv között, hanem egy nyelven belül történik. Mivel ez utóbbi folyamatnál is fordításról van szó, ebben az esetben is érvényesülnek és nyomon követhetők a fordításra általában jellemző legfőbb tulajdonságok. Ezeket a legrövidebben és a legegyszerűbben (a teljesség igénye nélkül) a fordítástudományi alapfogalmak segítségével tudjuk összegezni: (1) forrásnyelv, (2) cél nyelv, (3) forrásnyelvi befogadó, (4) cél nyelv befogadó, (5) transzformáció, (6) fordító, (7) fordítói stratégiák, eljárások és műveletek, (8) másodlagos (függő) szövegalkotás, (9) másodlagos kommunikációs helyzet, (10) eltérő kognitív környezet, (11) interpretív nyelvhasználat, (12) ekvivalencia.

Mielőtt a felsorolt tizenkét fordítástudományi alapkategória szerint összehasonlítanánk a fordítás két típusát, néhány fontos tényt célszerű leszögezni. Ennek során Hans-Georg Gadamer (1984), George Steiner (2005) és Paul Ricoeur (2004) műveire hivatkozunk.

1.1. Az inter- és az intralingvális fordítás egymással nagyon közeli rokonsági viszonyban áll, ezért a fordítással kapcsolatos elméletekre és problémákra is kétféle módon lehet rávilágítani.

A fordítás aktusa által felvetett kérdést **két úton** lehet megközelíteni: a fordítás terminusa értelmezhető szűkebben, egy nyelvi üzenet áttételeként egyik nyelvből a másikba, illetőleg tágabban, mint bármely, jelentéssel bíró együttes **ugyanazon nyelvi közösségen belüli interpretációjának szinonimája**. Mindkét megközelítésnek megvan a maga jogosultsága ... (Ricoeur 2016: 89, kiemelés a szerzőtől)

1.2. Ricoeur fent idézett gondolata elvezet minket Georg Steiner *Bábel után* című művének egyik legérdekesebb megállapításához: „Megérteni annyi, mint fordítani.” (Steiner 2005: 27)

Szintén Steiner nevéhez kapcsolódik az intralingvális fordítás jelentőségének a megfogalmazása.

Az anyanyelvünkön belüli, diakrón fordítás olyannyira magától értetődő és folytonos művelet, olyannyira öntudatlanul végezzük, hogy csak ritkán figyelünk fel a bonyolultságára, vagy arra, hogy milyen **döntő szerepet játszik** magának a civilizációnak a fennmaradásában. [...] Nem túlzás azt állítani, hogy a civilizáció azért létezik, mert megtanultunk nyelven belül fordítani, és ezzel átlépni az idő korlátjait. (Steiner 2005: 27–29, kiemelés a szerzőtől)

Ezt azért is nagyon fontos megemlíteni, mert alapvetően „interlingvális fordítási világban” élünk és dolgozunk, a nyelven belüli fordításra kevesebb figyelmet fordítunk vagy a fordításától teljesen eltérő paradigmában kezeljük.

1.3. A *Fordítás paradigmája* című tanulmányában Ricoeur (2016: 90) megállapítja, hogy „[...] fordítás mindig is létezett. A hivatásos fordítókat megelőzték utazók, kereskedők, követek, kémek, megannyi két- vagy többnyelvű személy!”, majd kifejti a fordítás létezésének a nyelvek sokaságában és változatosságában gyökerező okait és eszmefuttatásai során eljut a nyelven belüli fordításig.

Az olyannyira sajnálatos kommunikációképtelenséggel mindenkor együtt létezik a fordítási aktus, amely minden beszélő részéről feltételezi a sajátjától különböző nyelvek megtanulásának és gyakorlásának képességét. Ez a képesség összefüggeni látszik a nyelvhasználat kevésbé látható más jellemzőivel, amelyek utunk végén elvezetnek a **nyelven belüli fordítási eljárások** közelébe, [...] és kezelhetjük **saját nyelvünket is akként, mint egyet a többi nyelv közül**. (Ricoeur 2016: 89, kiemelés a szerzőtől)

Saját anyanyelvünk – az intralingvális fordítás vonatkozásában szemlélve is – valóban egy a sok közül, oly módon, hogy reflektálhatunk rá és különböző változatokban használhatjuk. Nyelvünk e két tulajdonsága teszi lehetővé többek között azt is, hogy magyarról magyarra fordítsunk. Alapvetően azt feltételezhetnénk, hogy az azonos nyelven beszélők között a fordítás teljesen felesleges feladat: az azonos nyelven beszélők ki tudják fejezni egymásnak gondolataikat és érzéseiket éppen azért, mert egyazon nyelven kommunikálnak. A valóságban azonban ez nem így van, a tapasztalat és a mindennapi kommunikációs gyakorlat mást mutat. Az okok keresésénél szét kell választanunk az egy nyelvváltozaton vagy regiszteren belüli és a nyelvváltozatok vagy regiszterek közötti információátadást.

- Az azonos nyelvváltozaton vagy regiszteren belül kommunikáló beszédpartnerek esetében a meg nem értés legfőbb oka a poliszémia. A tökéletes nyelv eszménye, ahol minden szónak csak egy jelentése lehet, messze áll a valós nyelvhasználattól, ahol a szavak döntő többségének két vagy több jelentése van. A poliszémia miatt gyakran van szükség fordításra még egy nyelvközösségen belül, az azonos nyelvet használó emberek mindennapi kommunikációjában is.
- Az interakcióban különböző nyelvváltozatokat vagy regisztereket használó kommunikáló felek között pedig az eltérő kognitív környezet okozza a problémákat és teszi szükségessé a fordító munkáját. Megoldást jelent az önfordítás is. Az ilyen esetekben megkérhetik a beszélőt, hogy fogalmazza át vagy módosítsa az általa elmondottakat, illetve amennyiben a beszélő érzékeli a meg nem értést, külső kérdés nélkül is lefordíthatja saját gondolatait ugyanazon nyelv más szavaival. Ilyenkor igyekszünk ugyanazt közvetíteni, de másképp.

Vagyis a közös nyelv szükséges, de nem elégséges feltétele a megértésnek, ezért az intralingvális fordításra szükség van a társadalmi kommunikáció különböző területein. A meg nem értés problémája természetesen nemcsak a fent említett két tényből adódik, hanem abból is, milyen tágon értelmezzük a kognitív környezet fogalmát (vö. Heltai 2011, 2014a, 2014b). Az életkorból, a nemből, a társadalmi státusból

adódó különbségek mellett egyrészt a kommunikáló felek végzettsége, tudása, ismeretei, tájékozottsága, általános műveltsége, világlátása, különböző kompetenciái, másrészt a beszélőknek a kommunikáció időpontjára jellemző fizikai és mentális állapota mind-mind beletartozhat a kognitív környezet fogalmába. Minél inkább korrelál a beszédpartnerek kognitív környezete egymással, annál eredményesebb és teljesebb lesz az információ átadása. Vagy megfordítva: minél kevésbé korrelál a két beszédpartner kognitív környezete egymással, annál kisebb az esélye a gördülékeny kommunikációnak. Ha a korrelációs együttható a nulla felé közelít, akkor egészen biztosan szükség van az intralingvális fordításra.

1.4. A nyelvek diverzitásáról és „radikális heterogenitásáról” értekezve Ricoeur egy nagyon egyszerűnek tűnő mondatot fogalmaz meg: „Az emberek eltérő nyelveket beszélnek, ám képesek arra, hogy **az anyanyelvüktől különböző** nyelveket is megtanuljanak” (Ricoeur 2016: 90, kiemelés a szerzőtől). Továbbgondolva Ricoeur megállapítását, elmondhatjuk azt is, hogy az emberek eltérő nyelvváltozatokban beszélnek, ám képesek arra, hogy **az általuk leggyakrabban használt nyelvváltozatoktól eltérő** nyelvváltozatokat is megtanuljanak. Ahogyan az idegen nyelvek elsajátítása is egy hosszabb-rövidebb tanulási folyamat, ugyanúgy az egyes (az adott beszélő számára idegen vagy ismeretlen) nyelvváltozat elsajátítása is hosszabb-rövidebb ideig tartó tanulás útján lehetséges.

1.5. A fordítás két típusa szorosan összefügg az **értelmezés** fogalmával. Ezzel kapcsolatban Gadamer a következőket mondja: „[...] **aki fordít, egyben interpretál, értelmez és magyaráz.** A fordítás az interpretálás speciális esete, amikor is a hermeneutikai tevékenység során a nyelvek és kultúrák közötti szakadékot is át kell hidalni” (Gadamer 1984: 271, kiemelés a szerzőtől). „Ezért minden fordítás már eleve értelmezés, sőt azt lehet mondani, mindig a fordításban válik teljessé az értelmezés, amelyben a fordító részesíti a számára eleve adott szót” (Gadamer 1984: 269). Az intralingvális fordító a **megértett értelmet** transzformálja egy másik jelrendszerbe (nyelvváltozatba vagy regiszterbe), ahol a **megértendő értelmet** úgy kell szavakba foglalni, pontosabban ugyanazon nyelv más szavainak a segítségével kifejezni, hogy az a célközönség számára optimális legyen. (Szeretném megjegyezni, hogy például szándékos félrevezetés vagy manipuláció során a cél a szuboptimális vagy az optimálishoz nem is közelítő szint elérése.)

2. Az inter- és intralingvális fordítás összevetése fordítástudományi alapfogalmak segítségével

Ricoeur stratégiája, vagyis az, hogy a fordítás kihívásai és paradoxonai két különböző szempontból közelíthetők meg, valamint Gadamer és Steiner megértésre és értelmezésre vonatkozó, fordítással kapcsolatos megállapításai biztos alapot kínálnak az inter- és az intralingvális fordításnak (a bevezető részben felsorolt) alapvető fordítástudományi kategóriák szerinti összehasonlító elemzésére. Az összehasonlítást – terjedelmi korlátok miatt – táblázatos formában mutatom be.

1. táblázat

*Az inter- és az intralingvális fordítás összevetése
tizenkét fordítástudományi alapkategória szerint*

	Fordítástudományi alapkategóriák	Interlingvális fordítás	Intralingvális fordítás
1.	forrásnyelv	Az eredeti, a fordítandó szöveg nyelve.	Az eredeti, a fordítandó szöveg nyelve. A „forrásnyelv” nem használatos terminus, ha a fordítás egy nyelven belül történik. Helyette: eredeti szöveg, fordítandó szöveg.
2.	célnyelv	Az a nyelv, amelyre a fordítás készül.	Az a nyelvváltozat vagy regiszter, amelyre a fordítás készül. A „célnyelv” nem használatos terminus, ha a fordítás egy nyelven belül történik. Helyette: célszöveg, célregiszter, laikus nyelvváltozat.
3.	forrásnyelvi befogadó	Az eredeti szöveg befogadója.	Az eredeti szöveg befogadója. A „forrásnyelvi befogadó” nem használatos terminus. Helyette: az eredeti szöveg befogadója.
4.	célnyelvi befogadó	Az elkészült fordítás, a célnyelvi szöveg befogadója.	Az elkészült fordítás, a célszöveg befogadója. A „célnyelvi befogadó” nem használatos terminus. Helyette: a célszöveg befogadója.
5.	transzformáció	A fordítási folyamat során elvégzett nyelvközi átalakítások.	A fordítási folyamat során elvégzett nyelven belüli átalakítások.
6.	fordító	A fordítást végző személy ² , a célnyelvi szöveg előállítója.	A fordítást végző személy, a célszöveg előállítója.

² A ChatGPT is tud inter- és intralingvális fordítást készíteni, jelen tanulmányban a humán fordítóval foglalkozunk.

7.	fordítói stratégiák, eljárások és műveletek	Párhuzamos és összehasonlító elemzések alapján megállapítható és rendszerezhető nyelvközi átalakítások.	Párhuzamos és összehasonlító elemzések alapján megállapítható és rendszerezhető nyelven belüli átalakítások.
8.	másodlagos (függő) szövegalkotás	Minden esetben jellemző. A szövegalkotás a célnyelven történik.	Minden esetben jellemző. A szövegalkotás a célregiszterbeli változtatban, célregiszterben történik.
9.	másodlagos kommunikációs helyzet	Minden esetben jellemző. Eltérő nyelv, eltérő kultúra.	Minden esetben jellemző. Azonos nyelv eltérő nyelvváltozata vagy regisztere.
10.	eltérő kognitív környezet	Minden esetben jellemző. Eltérő nyelv, eltérő kultúra.	Minden esetben jellemző. Azonos nyelv eltérő nyelvváltozata vagy regisztere.
11.	interpretív nyelvhasználat	Minden esetben jellemző. Eltérő nyelven.	Minden esetben jellemző. Azonos nyelven.
12.	ekvivalencia	Minden esetben jellemző. Cél a lehető legnagyobb egyenértékűség elérése. (pl. kommunikatív ekvivalencia)	Minden esetben jellemző. Cél az optimális referenciális egyenértékűség elérése, az egyéb ekvivalenciátípusok egyenértékűsége graduálisan változó.

3. A fordítás iránya: Honnan hová fordítunk?

Ez a kérdés az interlingvális fordítás esetében egyszerűbben válaszolható meg, mivel rendszerint teljesen egyértelmű, hogy angolról németre, vagy franciáról spanyolra fordítunk. Problémák természetesen itt is adódhatnak mind a forrásnyelv, mind pedig a célnyelv vonatkozásában. A célnyelv esetében például gondot jelenthet, ha a megbízó nem egyértelműen határozza meg, hogy mely nyelvjárára kell lefordítani egy adott szöveget. A forrásnyelv esetében klasszikus példa a Biblia, ahol nagyon nehéz meghatározni, hogy melyek voltak a ma olvasható bibliai szövegek forrásnyelvi változatai.

Az intralingvális fordításkor nyelvváltozatok és/vagy regiszterek között történik a nyelven belüli átalakítás, amely számos variációs lehetőséget eredményezhet: for-

díthatunk jogi regiszterről köznyelvre, egészségdukációs (laikusi) regiszterről orvostudományi szaknyelvre, intézményes nyelvváltozatról diáknyelvre, archaikus nyelvváltozatról mai modern nyelvre, vagy éppen kisebbségi (pl. erdélyi vagy kárpátaljai magyar) nyelvváltozatról (pl. államhatáron belüli) sztenderd nyelvre stb. A magyar nyelven belül számos nyelvváltozat és regiszter létezik (Kiss 2006; Kálmán–Trón 2007; Pethő 2023). Ezek mindegyikéről fordíthatunk gyereknyelvre és ez fordítva is igaz: gyereknyelvről is fordíthatunk elvileg bármely nyelvváltozatba, regiszterbe, de létezik gyereknyelven belüli intralingvális fordítás is.

4. Intralingvális fordítás gyereknyelvről gyereknyelvre

A gyereknyelvről gyereknyelvre történő intralingvális fordítás egyik kiváló példája a Balassi-füzetek *Mesélj nekem!* című negyedik kötete (Maróti–Sipos 2015), amelyben a magyar **népmesei nyelvváltozathból származásnyelvi regiszterre** lefordított meséket találunk. Ez a kötet a diaszpórában élő második és harmadik generációs magyar származásnyelvi diákok számára készült, akik magyar nyelvi készségeiket szeretnék fejleszteni. „A származásnyelv kifejezés (heritage language, Herkunftssprache) az érzelmileg és kulturálisan az anyaországhoz való kötődésüket megőrző, második és többedik generáció óta diaszpórában élőkre jellemző nyelvállapotot írja le nyelvoktatásmódszertani szempontból” (Maróti 2015: 136). A *Mesélj nekem!* kötet a Kárpát-medencében és a Kárpát-medencén kívül, diaszpórában élő magyar gyerekek származásnyelvi oktatását hivatott segíteni. Erről tájékoztat a hiánypótló kiadvány előszava:

Kedves olvasók! A külföldön élő 7-14 éves magyar származású gyerekeknek készült tananyagunk. Reméljük, hogy szeretni fogják majd azok a diákok, akiknek elsősorban csak családjukkal és barátaikkal van lehetőségük magyarul beszélni. [...] A Balassi-füzetek sorozatának *Mesélj nekem!* című kötete a magyar népmesék világát hozza közelebb a külhoni magyar gyerekekhez. **A népmesék régies szövegét egy kicsit egyszerűsítve igyekeztünk érdekes olvasmánnyá tenni.** (Maróti–Sipos 2015: 5, kiemelés a szerzőtől)

A diaszpórában vagy a szórványvidékeken élő magyar származású diákok, ahol nincs lehetőség magyar iskolák látogatására, a gyerekek csak hétfői vagy vasárnapi magyar iskolákban, közösségi kiscsoportos délutáni foglalkozásokon vesznek részt származásnyelvi oktatásban, ezért „[...] nyilvánvaló, hogy nyelvtudásuk nincs azonos szinten a hasonló életkorú, Magyarországon élő társaikkal” (Maróti 2021: 131, kiemelés a szerzőtől). Az elmondottakból következik, hogy a származásnyelvi diákok számára fontos a népmesék – helyenként archaikus – szövegét egyszerűbbre fordítani.

A *Mesélj nekem!* című kötet nyolc mesét (A szegény ember szőlője, A kőleves, A só, Pinkó, Péter és Pál, A kékfestőinas, Eb, aki a kanalát meg nem eszi, A két koma) és számos érdekes, a mesékhez kapcsolódó feladatot tartalmaz. Az első mese *A szegény ember szőlője*, amelynek szövegváltozataiból (ld. 2. táblázat) kiemeltem

azokat a részeket, ahol intralingvális átalakítási műveletek fordulnak elő, továbbá √ jellel jelöltem a célszövegben az ún. hiányzó részeket. Ezek a részek a szöveg rövidítése és egyszerűsítése miatt nem szerepelnek a második szövegváltozatban, a mese tartalmát nem érintik.

2. táblázat

A szegény ember szőlője című mese két szövegváltozata

A szegény ember szőlője (W1)	A szegény ember szőlője (Maróti–Sipos 2015: 6–10)
A tv-sorozat szövege Rendező: Horváth Mária, Jankovics Marcell Kecskemétfilm, 1984	Mesélj nekem! A tv-sorozat szövegének intralingvális fordítása származásnyelvi regiszterbe
Ennek a szegény embernek egy darab szőlője volt, egyebe semmi, sem égen, sem földön. No, hanem őriztette a szőlőjét, akárcsak a szeme fényét.	Ennek a szegény embernek egy kis szőlője volt csak, egyebe semmi. √ Úgy őrizte a szőlőjét, akárcsak a szeme fényét.
Egy reggel a legidősebb fivér ment ki a szőlőbe. Leült, elkezdett falatozni.	Egy reggel a legidősebb fiú ment ki a szőlőbe, ott leült, elkezdett falatozni.
Amint ott falatoznék, elegyébe ugrik egy béka.	√ Hirtelen elébe ugrik egy béka, ...
Majd holnapután vaskedden – mondotta a legény, s elkergette a békát.	Majd holnapután vaskedden – mondta a legény, s elkergette a békát.
A béka elment szó nélkül, de a legény csakhamar elaludt.	A béka elment szó nélkül. A legény hamarosan elaludt.
Másnap a középső fiú ment a szőlőbe, attól is kért a béka kenyeret, de a békát ez a legény is elkergette, még meg is dobta egy kővel.	Másnap a középső fiú ment a szőlőbe √ s ugyanígy járt.
Azután lefeküdt, elaludt, s mire felkelt, a fele sem volt meg a szőlőnek.	√
Mondotta a legkisebb legény:	Mondta a legkisebb legény:
Letört egy darabot a kenyérből s szépen a béka elé tette. – Egyél béka, te is Isten teremtmese vagy.	Letört egy darabot a kenyérből s szépen a béka elé tette. √
Nesze, adok neked egy rézvesszőt, egy ezüstvesszőt meg egy aranyvesszőt.	Nesze, adok neked egy rézvesszőt, egy ezüstvesszőt és egy aranyvesszőt.
Eljött az éjjel, a három paripa be-rontottak a szőlőbe, nyerítettek, rúgtak, kapáltak, hányták fel a földet a csillagos egekbe. De a legény se nézte összedugott kézzel! Rájuk suhintott,	√ Éjjel úgy is történt minden, ahogy a béka megjósolta. Egy suhintásra megszélidültek a lovak,

magyarosan, hát abban a pillanatban úgy megszelídültek, úgy állottak előtte, mint három bárány.	
Neee bánts minket! – mondták a paripák. Ha valamire szükséged lesz, csak suhint a vesszőkkel, azonnal nálad leszünk.	√ s nyomban felajánlották a fiúnak, hogy ha valamire szüksége lesz, csak suhintson a vesszőkkel újra, s ők nála teremnek.
Azzal a paripák elnyargaltak.	Azzal a paripák elnyargaltak, a fiú pedig hazament.
Az egész falunak nem lett annyi bora, mint nekik.	√
Egy magas fenyőszálat állíttatott a templom elé, a fenyőszál tetejére téte- tett egy arany rozmaringot, s kihirdette az egész országban, hogy annak adja a leányát, aki a lovával olyan magasra ugrat, hogy a fenyőszál tetejéről lekapja az arany rozmaringot.	Egy magas fenyőszálat állíttatott a templom elé, a √ tetejére tetetett egy arany rozmaringot, s kihirdette az egész országban, hogy annak adja a leányát, aki a lovával lekapja √ onnan az arany rozmaringot.
Próbálkozott mindenféle királyfi, herceg, de hiába próbálták , még félíg sem tudtak felugratni.	Próbálkozott mindenféle királyfi, herceg, de √ még a feléig sem tudtak felugratni.
Hát, bezzeg hogy a szegény ember legkisebb fia volt ez a vitéz!	Hát, bezzeg hogy a szegény ember legkisebb fia volt √ az!
Amikor az apja meg a két testvére is hazakerült, mert azok is oda voltak csudalátni , már ott heverészett a kuckóban.	Amikor az apja meg a két testvére is hazaért , √ már ott heverészett a kuckóban.
Következő vasárnap egy még magasabb fenyőszálra egy aranyalmát téte- tett a király.	Következő vasárnap egy aranyalmát tetetett a király egy még magasabb fenyőszálra.
Hanem mikor nagy szégyenkezve elkullogtak, jött ezüstszőrű paripán egy vitéz, akinek ezüstsisak volt a fején, a rostélyá leeresztve, hogy az arcát nem láthassák.	Hanem mikor nagy szégyenkezve elkullogtak, jött ezüstszőrű paripán egy vitéz, akinek ezüstsisak volt a fején. √
Mire a szegény ember két idősebb fia hazakerült, a legkisebb fiú már ott hevert a kuckóban.	Mikor a szegény ember két idősebb fia hazakerült, a legkisebb fiú már megint otthon volt.
Mérgelődtek szörnyen a legények, s nagy mérgükben széthányták a ház fedelét is.	Mérgelődtek szörnyen a legények, s √ széthányták a ház fedelét is.

Eközben a király kihirdette, hogy jelentse magát az a vitéz, aki ...	Eközben a király kihirdette, hogy jelentkezzen az a vitéz, aki ...
Akkor a király odahívatta az udvarába ami valamire való legény csak volt az országban , de azok közt se volt a híres vitéz.	A harmadik héten a király odahívatta az udvarába az ország összes legényét , de azok közt se volt a híres vitéz.
Mikor aztán mind eltakarodtak , jött ...	Mikor aztán mind elementek , jött ...

Fontos hangsúlyozni, hogy a második szövegváltozat nem klasszikus idegen nyelvi nyelvtudásszerkezettel rendelkező gyermekek, hanem származásnyelvi gyermekeknek készült. Ezért az egyszerűsítési szempontok között kevésbé meghatározó az, hogy csak „hasznos”, a mindennapi kommunikációban gyakran előforduló szavak szerepeljenek és ne maradjanak a szövegben régies szavak és kifejezések. Kiemelten fontos volt ugyanakkor a népmesei jelleg és az élmény megőrzése (Maróti 2021).

Az alábbiakban bemutatjuk, hogy mely intralingvális műveletek fordultak elő a mesék nyelven belüli fordítása során.

A **kihagyások** az interlingvális fordításban – bármely hibatipológiát vesszük is alapul – minden esetben ún. nagy (sőt durva) hibának számítanak. Ezeket a hibákat (a félrefordításhoz és az indokolatlan betoldáshoz hasonlóan) profi fordítók nem követik/követhetik el. Ezzel szemben a fent bemutatott intralingvális fordításban a fordítói stratégia egyik tipikus eszköze a szavak, szókapcsolatok (pl.: *nagy mérgükben, sem égen, sem földön*), tagmondatok (pl. *a rostélya leeresztve, hogy az arcát nem láthassák*), teljes mondatok (pl. *Azután lefeküdt, elaludt, s mire felkelt, a fele sem volt meg a szőlőnek.; Egyél béka, te is Isten teremtese vagy.; Neee bánts minket!; Az egész falunak nem lett annyi bora, mint nekik.*) vagy akár szövegrészek (pl.: *Eljött az éjjel, a három paripa berontottak a szőlőbe, nyertettek, rúgtak, kapáltak, hányták fel a földet a csillagos egekbe. De a legény se nézte összedugott kézzel! Rájuk suhintott, magyarosan, hát abban a pillanatban úgy megszelídültek, úgy állottak előtte, mint három bárány.*) teljes kihagyása a célszövegből. Az intralingvális fordító mindent csak addig a pontig teheti meg, ameddig a két szöveg közötti referenciális egyenértékűségi viszony nem sérül oly mértékben, hogy az információvesztés nagysága az eredeti (népmesei) üzenet átadásának sikerét veszélyeztesse. A Maróti Orsolya – Sipos Linda szerzőpáros gondosan ügyelt arra, hogy ez ne történjen meg.

A **betoldások** – a kihagyásokhoz hasonlóan – az intralingvális fordításokra jellemző fordítási műveletek, kiemelten igaz ez az állítás a magyarázó betoldásokra. A fordító ebben az esetben azáltal segíti a szöveg könnyebb értelmezését, hogy megmagyarázza az eredeti szövegben implicit módon szereplő információt. Például: *Akkor a király odahívatta az udvarába ami valamire való legény csak volt az országban, de azok közt se volt a híres vitéz.* → *A harmadik héten a király odahívatta az udvarába az ország összes legényét, de azok közt se volt a híres vitéz.; Azzal a paripák elnyargaltak.* → *Azzal a paripák elnyargaltak, a fiú pedig hazament.*

A származásnyelvi regiszterbe történő intralingvális fordítás egyik további jellemzője a **régies (archaikus) szóalakok egy részének felcserélése** mai, modern

nyelvhasználatra jellemző alakokkal. Például: *mondotta* → *mondta*, *elegyébe* → *elébe*, *csakhamar* → *hamarosan*, *tétegett* → *tetetett*, *jelentse magát* → *jelentkezzen*.

Szemantikai szempontból a **jelentések bővítése** a leggyakrabban használt művelet, amelynek lehetnek stilisztikai (pl. *eltakarodtak* → *elementek*) vagy a könnyebb érthetőséggel összefüggő okai (pl. *egy darab szőlője* → *egy kis szőlője*, *már ott hevert a kuckóban* → *már megint otthon volt*).

A kötetben olvasható további hét mese elemzésének is lényegében hasonló lett az eredménye. A kihagyások viszonylag nagy száma alapján felvetődik az ekvivalencia, kiemelten a referenciális egyenértékűség megvalósulásának a kérdése, azonban az elemzett nyolc mese esetében a szerzők (az intralingvális fordítók) ügyeltek arra, hogy a mese minden releváns információt és stílusjegyet megőrizzen, így az eredeti szöveg és a származásnyelvi nyelvváltozatban megfogalmazott szöveg **magas fokú intralingvális egyenértékűségről** tanúskodik.

Benedek Elek meséje diafilmen is megnézhető. A diafilmeket reklámozó honlapon az adatok mellett (Diafilm – A szegényember szőlője – Írta: Benedek Elek – Rajzolta: Király Attila) a következő összegzés található a film tartalmáról.

Szegényember három fia vigyáz a szőlőre. Egyszer csak jön egy béka és ételt kér a testvérektől. Jó tett helyébe jót várj! A legkisebb fiú az ajándéku kapott három paripa segítségével végül a királylány kezét is elnyeri. (W2)

A diafilm ismertetője az **intralingvális egyenértékűség rendkívül alacsony fokáról** tanúskodik, sőt felmerül a kérdés, hogy egyáltalán beszélhetünk-e ebben az esetben nyelven belüli fordításról. Hasonló terjedelmű és célú ismertetőt olvashatunk a Port.hu internetes oldalon is:

A szegény ember három fia közül csak a legkisebb tudja megőrizni a szőlőt, mert enni adott a békának. A béka hálából három csodaparipát bocsát a rendelkezésére. Ezek segítik a fiút a királykisasszony kezének elnyerésében. (W3)

Az idézett rövid összegzések egészen biztosan nincsenek olyan hatással a származásnyelvi diákokra, mint amilyen hatással volt és van a magyar, illetve a magyar származású diákokra az eredeti, Benedek Elek által írt mese vagy a *Mesélj nekem!* kötetben olvasható célszövegváltozat. Funkcionális megközelítésből azt mondhatjuk, hogy a diafilm rövid összegzésének nem ez (ti. az esztétikai hatás, népmesei élmény) a célja, hanem a gyors tájékoztatás, a könnyű kereshetőség, a memória felfrissítése.

5. Intralingvális fordítás gyereknyelvre

A gyerekek nyelvére, rövidebben: gyereknyelvre (nem keverendő a gyermeknyelvvél. „A gyermeknyelven tehát azokat az egyéni nyelvváltozatokat értjük, melyeket a gyerekek anyanyelvük elsajátítása során használnak.”, W4) történő nyelven belüli fordítás kiemelkedő társadalmi szerepét az indokolja, hogy a 18 év alatti korosztály

egyrészt a társadalom – számos szempontból – kiszolgáltatott és a felnőttektől függő rétegéhez tartozik, másrészt kevés tudással és eszközzel rendelkeznek jogaik érvényesítéséhez. Ugyanakkor alapvető, hogy ismerjék azokat.

A gyereknyelven olvasható szövegek létrejöttük szempontjából kétfélek lehetnek: (1) vannak olyan szövegek, amelyek eredetileg is gyermekek nyelvén íródnak, és (2) vannak olyanok, amelyeket lefordítanak gyereknyelvre. A cél azonos: a gyermekek számára érthető és kognitív környezetüknek megfelelő szövegek létrehozása. Az első típusra például szolgálhatnak a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány (W5) különböző kiadványai, amelyek gyereknyelven íródtak és kifejezetten a gyermekek mint célcsoport tájékoztatását tűzték ki célul. Az alábbiakban két példát mutatunk be a gyereknyelv használatának fontosságáról.

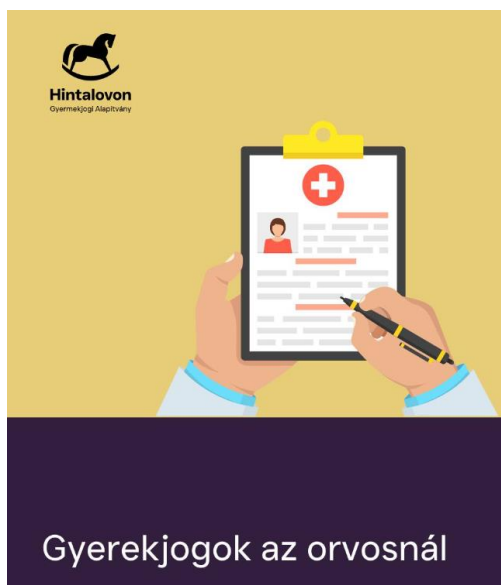
A jogi szaknyelv megértése és a jogi eljárásban való részvétel a felnőtt laikusok számára is komoly megterhelést jelent. A jogi eljárások gyakran gyermekeket is érintenek. (W6) Mire kell tehát nagyon figyelni, ha gyerekek is érintettek a jogi eljárásban? Mindenekelőtt a gyermekek jogaira, köztük az információhoz való jogra, amelyet a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány plakátja szemléltet: „Információhoz való jog – Értse, ami történik!” Vagyis a jogi eljárásban érintett gyermekeknek gyereknyelvre lefordítva kell elmagyarázni például a tárgyalóteremben zajló eseményeket. Az eredeti szövegeket ebben az esetben nem lehet pontosan meghatározni, mivel egy-egy tárgyaláson számos jogszabály és előzetes jogi dokumentum szolgálhat a gyereknyelvi magyarázatok forrásul.

1. ábra

A gyerek joga a részvételhez
(Forrás: Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány, W5)

Hasonló az elvárás az egészségügy területén is: a gyermekeknek már 14 éves koruk alatt is joguk van a tájékoztatáshoz a betegségükről és a javasolt gyógymódról úgy, hogy azt meg is értsék.

2. ábra

Gyerekjogok az orvosnál

(Forrás: Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány, W5)

Az orvostudományi szaknyelven íródott szövegek (pl.: betegségleírások, terápiás kezelések ismertetése, laboreredmények, zárójelentések stb.) ebben nem nyújtanak segítséget a gyermekeknek, ezért az orvosnak és az egészségügyi személyzetnek kell a gyerekek számára érthető nyelven elmagyarázni a betegség lényegét, a gyógymódot, a gyógyulás várható időpontját és a betegség esetleges következményeinek hatását.

A gyereknyelvi szövegek második csoportját az intralingvális fordítások alkotják. Az eredeti szöveg elvileg bármely nyelvváltozathoz vagy regiszterhez tartozhat, ám a gyakorlatban a legjellemzőbb a felnőttek nyelvéről gyereknyelvre, illetve a szaknyelvről gyereknyelvre történő nyelven belüli fordítás. Ez utóbbi kategóriának egyik leggyakrabban idézett példája a *Gyermek Jogairól szóló Egyezmény* (Gyermekjogi Egyezmény), amelyet 35 éve, 1989. november 20-án fogadott el az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése, Magyarország pedig 1991-ben csatlakozott az egyezményhez.

Az eredeti angol nyelvű szövegnek (W7) és a magyar jogszabálynak (W8) is van gyereknyelvi célszövegváltozata. (W9) A 3. táblázatban az eredeti (magyar nyelvű) jogszabály szövegét párhuzamosan olvashatjuk a gyereknyelvi fordítással. Terjedelmi okok miatt csak a 25–27. cikkek kerülnek bemutatásra.

3. táblázat

A Gyermek jogairól szóló törvény és a törvény gyereknyelvre történő,
nyelven belüli fordítása

1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól (W8)	Gyermekjogi Egyezmény gyereknyelven (W9)
25. cikk <i>Az Egyezményben részes államok elismerik az illetékes hatóságok által gondozásra, védelemre, illetőleg fizikai vagy elmeápolásra elhelyezett gyermeknek azt a jogát, hogy időszakosan felül kell vizsgálni az említett kezelést és az elhelyezésével kapcsolatos minden egyéb körülményt.</i>	25. cikk – <u>A gyermek joga az elhelyezés időszakos felülvizsgálatához:</u> Ha nem a saját családjában nevelkedsz, hanem például gyerekotthonban vagy nevelőszülőknél, akkor rendszeresen ellenőrizni kell, hogy jól vagy és jó helyen vagy.
26. cikk 1. <i>Az Egyezményben részes államok elismerik minden gyermeknek a szociális biztonsághoz, így a társadalombiztosítás juttatásaihoz való jogát, és megteszik a szükséges intézkedéseket arra, hogy hazai jogszabályaiknak megfelelően biztosítsák e jog teljes megvalósulását.</i> 2. <i>A juttatásokat, amennyiben szükségesek, a gyermek és az eltartásáért felelős személyek anyagi erőforrásainak és helyzetének, valamint a gyermek által vagy nevében a juttatás elnyerésére előterjesztett kérelemre vonatkozó bármely más megfontolás alapján kell engedélyezni.</i>	26. cikk – <u>A gyermek joga a szociális biztonsághoz:</u> Ha szegényebb családban élsz, az államnak támogatnia és segítenie kell a családot.
27. cikk 1. <i>Az Egyezményben részes államok elismerik minden gyermeknek jogát olyan életszínvonalhoz, amely lehetővé teszi kellő testi, szellemi, lelki, erkölcsi és társadalmi fejlődését.</i> 2. <i>Elsősorban a szülők, vagy a gyermekért felelős más személyek alapvető feladata, hogy lehetőségeik és anyagi eszközeik határai között biztosítsák a gyermek fejlődéséhez szükséges életkörülményeket.</i> 3. <i>Az Egyezményben részes államok, az adott ország körülményeit és a rendelkezésre álló eszközöket figyelembe véve, megfelelő intézkedéseket tesznek annak érdekében,</i>	27. cikk – <u>A gyermek joga a megfelelő életszínvonalhoz:</u> Jogod van ahhoz, hogy mindent megkapj, ami a jóllétedhez és fejlődésedhez szükséges. Ez azt jelenti, hogy a felnőtteknek gondoskodniuk kell arról, hogy legyen pl. ételed, ruháid és lakhelyed. Ha szüleid ezeket nem engedhetik meg maguknak, az államnak kell segítenie.

hogy a szülőt, illetőleg a gyermek más gondviselőit segítsék e jog érvényesítésében, és szükség esetén anyagi segítséget nyújtanak, valamint segítő programokat hoznak létre különösen az étellemezéssel, a ruházkodással és a lakásüggyel kapcsolatban. 4. Az Egyezményben részes államok megtesznek minden alkalmas intézkedést arra, hogy a gyermektartásdíjat behajtsák a szülőktől vagy a gyermekkel szemben pénzügyi felelősséggel tartozó bármely más személytől, saját területükön és külföldön egyaránt. Különösen azokra az esetekre figyelemmel, amelyekben a gyermekkel szemben pénzügyi felelősséggel tartozó személy nem ugyanabban az államban él, mint a gyermek, a részes államok előmozdítják a nemzetközi megállapodásokhoz való csatlakozást vagy ilyenek megkötését, valamint bármely más, alkalmas megegyezés elfogadását.	
--	--

A Gyermekjogi Egyezmény jogi szaknyelvi szövege és gyereknyelvi fordításának szövege formai és tartalmi szempontból is jelentősen különbözik egymástól. Formai megközelítésben legszembetűnőbb a két szöveg terjedelmi eltérése, melynek mértékét a 4. táblázat szemlélteti.

4. táblázat

Terjedelmi eltérések a Gyermek jogairól szóló törvény és a törvény gyereknyelvi szövegváltozata között

	Leütések száma	Szavak száma
1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól	49 470	6199
Gyermekjogi Egyezmény gyereknyelven	10 788	1559

További formai eltérés az egyes cikkek elnevezésében van: a jogszabály számokkal jelöli az egyes cikkeket, a gyereknyelvi fordításban pedig a számozás mellett címet is olvashatunk, melyeket a 4. táblázatban aláhúzással jelöltem. Ez a formai különbség fontos a befogadók számára, mert a cím mindig orientál, útba igazít, előre jelzi az információt, összegzi a soron következő üzenet lényegét. A cikkek címeit a honlapokon különböző színekkel és vastag szedéssel emelik ki, ami szintén gyermekbarát szövegszerkesztési eljárás. A jogszabály szövege az egyes cikkeken belül is számozza a bekezdéseket, amivel a gyereknyelvi változatban nem találkozunk. Ennek oka, hogy ez a szöveg lényegesen rövidebb és egyszerűbb.

Fontos kiemelni, hogy az említett formai különbségeknek messzemenő tartalmi következményei vannak, amelyek az intralingvális fordítási ekvivalencia megvalósulási mértékével állnak összefüggésben. Tulajdonképpen minden intralingvális fordításnak ez az alapköve és egyben kulcskérdése, ez az a gordiuszi csomó, amellyel minden intralingvális fordító szembe találja magát, amikor döntéseket kell hoznia a fordítói műveletek alkalmazásának gyakoriságáról, a változtatások mértékéről és az információ vagy esztétikai élmény megőrzésének a kérdéséről. Támpontot az intralingvális fordításra is kiterjeszthető Skopos-elmélet (Vermeer 1989) nyújthat, amely a fordítás célját tartva szem előtt, maximálisan igazodik a célcsoport igényeihez és elvárásaihoz.

Tartalmi szempontból azt mondhatjuk, hogy a gyereknyelvi szövegváltozat a jogszabály egyszerűbb, rövidebb, gyereknyelven elmondott összegzése (Eco szerint az összegzés az intralingvális fordítás egyik típusa, 2009), amely a (gyerekek számára is érthető és értelmezhető) lényeges információkat emeli ki. Az alkalmazott fordítói eljárások is ezt hivatottak elősegíteni. Az alábbiakban ezeket vesszük röviden sorra.

Kihagyás: A kihagyás, ahogyan már említettük, olyan intralingvális fordítási művelet, amelynek legfőbb célja az egyszerűsítés és a rövidítés. A gyermekek figyelme, türelme és befogadási képessége nem alkalmas a hosszú, közel 50 000 leütést tartalmazó szöveg értelmezésére, különösen, ha jogi szakszövegről van szó. Ez a laikus felnőttek számára is nagy figyelmet és koncentrációt igénylő feladat. A leütések és a szavak számában megfigyelhető különbségek (ld. 4. táblázat) megelőlegezik azt a tényt, hogy a kihagyások száma magas, ami elkerülhetetlenül információvesztéssel jár. Az intralingvális fordítónak tehát mérlegelnie kell: Mennyi az a minimális információvesztés, amely mellett az üzenet a legkevésbé sérül és a célszöveg maximálisan megfelel a befogadó kognitív környezetének? Avagy ellentétesen megfogalmazva: Mennyi az a maximális információvesztés, amely mellett az üzenet a legkevésbé sérül és a célszöveg maximálisan megfelel a befogadó kognitív környezetének? A Gyermekjogi Egyezmény fordítója a maximális információvesztés mellett döntött, de úgy, hogy a két szöveg közötti referenciális intralingvális fordítói ekvivalencia a gyermekek világában értelmezhető gyereknyelvi célszöveget eredményezzen.

Ebben a felfogásban a jogi szaknyelvről gyereknyelvre történő nyelven belüli fordítás **tudatos veszteségek sorozata**, amelynek az a célja, hogy olyan gyereknyelvi célszöveg szülessen, amelyik a gyermekek számára még/már befogadható. Itt csupán utalni szeretnék arra a fontos tényre, hogy a minimális és a maximális információvesztés közötti térben számos lehetőség van a kihagyás mennyiségére vonatkozóan (sok kihagyás, rengeteg kihagyás, kevés kihagyás stb.), ami alapvetően befolyásolja a referenciális intralingvális fordítói ekvivalencia megvalósulásának a mértékét. Ennek a gyermekek eltérő életkora miatt van jelentősége. Szintén csak utalni szeretnék a fordító felelősségére annak eldöntésében, hogy adott információhalmazból melyik részhalmazt/részhalmazokat hagyja ki a célszövegből. Így például a 26. cikkből a „szociális biztonság”, illetve a 27. cikkből az „életszínvonal” fogalmak kihagyása hibás fordítói döntés lett volna.

Helyettesítés: Nehezebben értelmezhető, ritkábban használatos vagy kifejezetten a szaknyelvi regiszterhez tartozó szavak és kifejezések egy részének felcserélése gyakran előforduló, könnyebben érthető, köznyelvi nyelvhasználatra jellemző alakokkal. Például: *időszakosan* → *rendszeresen*, *felül kell vizsgálni* → *ellenőrizni kell*.

Fogalmazásmód: A jogi szakszövegre jellemző személytelen fogalmazásmód helyett a gyereknyelvi szövegváltozatban tegező alakokkal találkozunk: *nevelkedsz, jól vagy, jó helyen vagy, családban élsz, jogod van, mindent megkapj*.

A kihagyások nagy száma miatt és a tartalom megőrzése érdekében az egyezmény fordítására elsődlegesen a szövegszintű műveletek jellemzőek, amelyeket mondatszintű átalakítások kísérnek, mint például a mondatok összevonása vagy felbontása. A szövegszintű műveletek közül egész mondatokra vagy tagmondatokra vonatkozó parafrázisok fordulnak elő a leggyakrabban.

Konkretizáló és magyarázó parafrázis: *az illetékes hatóságok által gondozásra, védelemre, illetőleg fizikai vagy elmeápolásra elhelyezett gyermek* → *Ha nem a saját családjában nevelkedsz, hanem például gyerekhonban vagy nevelőszülőknél; időszakosan felül kell vizsgálni ... az elhelyezésével kapcsolatos minden egyéb körülményt* → *ellenőrizni kell, hogy jól vagy és jó helyen vagy; a juttatásokat, amennyiben szükségesek* → *ha szegényebb családban élsz; az Egyezményben részes államok ... megteszik a szükséges intézkedéseket arra, hogy hazai jogszabályaiknak megfelelően biztosítsák e jog teljes megvalósulását* → *az államnak támogatnia és segítenie kell a családot*.

Mondatok felbontása: *Az Egyezményben részes államok elismerik minden gyermeknek jogát olyan életszínvonalhoz, amely lehetővé teszi a testi, szellemi, lelki, erkölcsi és társadalmi fejlődését.* → *Jogod van ahhoz, hogy mindent megkapj, ami a jóllétedhez és fejlődésedhez szükséges. Ez azt jelenti, hogy a felnőtteknek gondoskodniuk kell arról, hogy legyen pl. ételed, ruháid és lakhelyed.*

Mondatok összevonása: *Elsősorban a szülők, vagy a gyermekért felelős más személyek alapvető feladata, hogy lehetőségeik és anyagi eszközeik határai között biztosítsák a gyermek fejlődéséhez szükséges életkörülményeket. Az Egyezményben részes államok, az adott ország körülményeit és a rendelkezésre álló eszközöket figyelembe véve, megfelelő intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy a szülőt, illetőleg a gyermek más gondviselőit segítsék e jog érvényesítésében, és szükség esetén anyagi segítséget nyújtanak, valamint segítő programokat hoznak létre különösen az élelmezéssel, a ruházódással és a lakásüggyel kapcsolatban.* → *Ha szüleid ezeket nem engedhetik meg maguknak, az államnak kell segítenie.*

Szemantikai szempontból pedig a jelentések konkretizálása mellett az implikált tartalom explikálása a jellemző: *életszínvonal, amely lehetővé teszi a testi, szellemi, lelki, erkölcsi és társadalmi fejlődést* → *legyen pl. ételed, ruháid és lakhelyed*. A fentiekben a Gyermekjogi Egyezmény három cikke alapján a jogi szaknyelvről gyereknyelvre történő intralingvális fordításra jellemző tendenciákat és főbb fordítási műveleteket állapítottunk meg. A Gyermekjogi Egyezmény gyereknyelven című dokumentum 54 cikkéből álló teljes szövegének vizsgálata alapján hasonló tendenciák és műveletek körvonalazódnak.

6. Összegzés

Ahhoz, hogy az alkalmazott nyelvészet és azon belül a fordítástudomány – Papp Ferenc definíciója szerint – valóban „hasznos” nyelvészet legyen, kiemelt figyelmet kell fordítani a gyereknyelvre mint nyelvváltozatra és mint regiszterre. Mivel a fordításnak nemcsak nyelvek közötti, hanem intralingvális dimenziója is van, a nyelven belüli fordítás területén speciális fordításelméleti szempontok és fordítástechnikai megközelítési módok szerint célszerű a gyereknyelvre történő nyelven belüli fordítások vizsgálata. A cikkben ezen szempontok szerint elemeztük egy mese fordítását származásnyelvi gyermekek számára, valamint egy jogi szakszöveg gyereknyelvi fordítását magyar anyanyelvű gyermekek számára. Az elemzések alapján megállapításainkat a következőkben lehet összegezni:

Minél nagyobb fokú az intralingvális fordítási egyenértékűség az eredeti és a célszöveg között, annál kisebb az alkalmazott fordítói műveletek palettája és annál kevesebb az egyes műveletek száma. Erre láttunk példát a *Mesélj nekem!* című kötetben (Maróti–Sipos 2015), ahol a célszövegváltozat származásnyelvi tudásszerkezettel rendelkező gyermekek számára készült.

Minél kisebb mértékű az intralingvális fordítási egyenértékűség az eredeti és a célszöveg között, annál szélesebb az alkalmazott fordítói műveletek palettája és annál nagyobb az egyes műveletek száma. Erre láttunk példát a *Gyermejjogi Egyezmény* (W8) intralingvális fordításában.

Irodalom

- Eco, Umberto 2009. *Quasi dasselbe mit anderen Worten. Über das Übersetzen.* München: Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Gadamer, Hans-Georg 1984. *Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlat.* Budapest: Gondolat.
- Heltai Pál 2011. Nyelven belüli fordítás. In: Geccsó Tamás – Sárdi Csilla (szerk.): *Nyelvi funkciók – Stílus és kapcsolat.* Budapest: Tinta Könyvkiadó. 110–123.
- Heltai Pál 2014a. Fordítás, relevancia, feldolgozás. In: Heltai Pál 2014. *Mitől fordítás a fordítás? Válogatott fordítástudományi tanulmányok.* Budapest: Eötvös József Könyvkiadó. 19–45.
- Heltai Pál 2014b. Nyelven belüli fordítás. In: Heltai Pál 2014. *Mitől fordítás a fordítás? Válogatott fordítástudományi tanulmányok.* Budapest: Eötvös József Könyvkiadó. 261–263.
- Kálmán László – Trón Viktor 2007. *Bevezetés a nyelvtudományba.* Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Kiss Jenő 2006. Nyelvjárásaink, regionális nyelvváltozatok. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv.* Budapest: Akadémiai Kiadó. 517–548.

- Maróti Orsolya 2021. Ismeretlen, de nem idegen nyelv – A származásnyelvi tudás-szerkezetéről és oktatási helyzetéről. In: Bándli Judit – Pap Andrea – Zajacz Zita (szerk.): *MID-KÖRKÉP Magyar mint idegen nyelv. Oktatási helyzetek, módszertani tudnivalók*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 129–150. <https://www.eltereadar.hu/kiadvanyok/bandli-judit-pap-andrea-zajacz-zita-szerk-mid-korkep-magyar-mint-idegen-nyelv-oktatasi-helyzetek-modszertani-tudnivalok/>
- Paksy Eszter 2005. Paul Ricoeur Sur la traduction. (Párizs: Bayard, 2004. 69 p.) *Fordítástudomány* 7/2, 105–108.
- Pethő József 2023. *A stílus a nyelvben. Kognitív stilisztikai tanulmányok*. A Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének kiadványai 3. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó.
- Ricoeur, Paul 2016. A fordítás paradigmája. Részlet. *Korunk. Fórum – Kultúra – Tudomány* 3. XXVII/2, 89–90. Fordította: Virginás Andrea.
- Steiner, George 2005. *Bábel után. Nyelv és fordítás*. 1. Budapest: Corvina.
- Vermeer, Hans J. 1989. *Skopos und Translationsauftrag*. Heidelberg: Groos Verlag.

Források

- Maróti Orsolya – Sipos Linda 2015. *Mesélj nekem!* Budapest: Balassi Intézet.
- W1. *A szegény ember szőlője*. Mesefilm. <https://www.nepmese.hu/mesetar/nepmesek/mesek/csalimesek/a-szegeny-ember-szoloje>
- W2. *A szegény ember szőlője*. Mesefilm. https://www.vesszoparipa.hu/diafilm_szegenyember_szoloje_3434W1 (Letöltve: 2024. 06. 26.)
- W3. *A szegény ember szőlője*. Mesefilm. <https://port.hu/adatlap/sorozat/tv/a-szegeny-ember-szoloje-a-szegeny-ember-szoloje/magyar-nepmesek-magyar-nepmesek/episode-402456> (Letöltve: 2024. 06. 26.)
- W4. Anyanyelv és gyermeknyelv fogalma. https://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/kommunikacio_es_fejlodes/anyanyelv_s_gyermeknyelv_fogalma.html (Letöltve: 2024. 06. 19.)
- W5. <https://www.facebook.com/hintalovon> 2024. június 6. (Letöltve: 2024. 06. 08.)
- W6. „2022-ben 17.695 válást mondtak ki, a kapcsolattartási ügyek száma pedig átlagosan havi 420 volt a törvényszékeken.” <https://www.facebook.com/hintalovon> 2024. június 6. (Letöltve: 2024. 06. 20.)
- W7. Convention on the Rights of the Child, CRC. <https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text> (Letöltve: 2024. 06. 25.)
- W8. 1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv> (Letöltve: 2024. 06. 26.)

- W9. The Convention on the Rights of the Child: The children's version.
<https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text-childrens-version> (Letöltve: 2024. 06. 26.)
- Gyermekjogi Egyezmény gyereknyelven. <https://gyermekjogiegyszermeny.hu/wp-content/uploads/2020/04/gyermekjogi-egyezmeny-gyereknyelven-2019.pdf> (Letöltve: 2024. 06. 26.)